

Βιβλιοθήκες, ένα παράθυρο στον κόσμο : προϋποθέσεις και απαιτήσεις

Σπύρος Πιέρρος, Δημοτική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης

Οι συνεργασίες κάνουν τις βιβλιοθήκες ένα παράθυρο στον κόσμο

Η ιδέα της συνεργασίας των βιβλιοθηκών δεν είναι καινούργια. Μπορούμε να αναζητήσουμε τις πρώτες προσπάθειες στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Υπάρχουν διάφορες προσπάθειες, σε διάφορα μέρη του κόσμου, με μικρότερη ή μεγαλύτερη επιτυχία.¹

Σημείο εκκίνησης είναι η καταλογογράφηση, μια δουλειά δαπανηρή, απαιτητική αλλά απαραίτητη για να δουλέψει μια βιβλιοθήκη. Αν φανταστούμε 100 βιβλιοθήκες που καταλογογραφούν κάθε χρόνο 100 κοινούς τίτλους έχουμε 10.000 πρωτότυπες καταλογογραφήσεις εκεί που θα μπορούσαμε να έχουμε μόλις 100. Οι αριθμοί αυτοί είναι μικροί ακόμα και για τα ελληνικά δεδομένα σε σχέση με τις αλληπάλληλες επαναλήψεις της ίδιας δουλειάς που πραγματικά συμβαίνει σε διαφορετικές βιβλιοθήκες.²

Αν με κάποιο τρόπο καταφέρουμε να έχουμε μια κοινή γλώσσα καταλογογράφησης και να μοιραζόμαστε τις βιβλιογραφικές εγγραφές το επόμενο βήμα είναι να φτιάξουμε συλλογικούς καταλόγους, καταλόγους που θα δείχνουν τι υπάρχει σε άλλες βιβλιοθήκες, τι υπάρχει σε βιβλιοθήκες της περιοχής, σε αποστάσεις που η συγκοινωνία είναι αστική ή σε βιβλιοθήκες που είναι σε μεγαλύτερη απόσταση. Και μετά μπορούμε να δανειζόμαστε από αυτές τις βιβλιοθήκες, να φτιάξουμε ένα σύστημα διαδανεισμού.

Αν υπάρχει τρέχουσα εθνική βιβλιογραφία μπορούμε να έχουμε ενημέρωση για το τι καινούργιο υπάρχει, να έχουμε ενημέρωση *εύκολα και γρήγορα* ακόμα και για αυτά που η διαφήμιση και οι δημόσιες σχέσεις δεν ευνοούν και πάνω σε αυτή την ακριβή πληροφόρηση να στηρίζουμε την επιλογή υλικού³.

Πολλές βιβλιοθήκες μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους και να κάνουν από κοινού αγορές προσπαθώντας να πετύχουν καλύτερες τιμές. Μια άλλη, απαιτητικότερη εκδοχή συνεργασίας είναι η ανάπτυξη των συλλογών διαφορετικών βιβλιοθηκών με συντονισμένο τρόπο. Να οργανώνεται η επιλογή υλικού με τέτοιο τρόπο ώστε αν πούμε υλικό το οποίο δεν αποτελεί πρώτη προτεραιότητα (για την ομάδα των βιβλιοθηκών) θα φτάνει σε μία μόνο βιβλιοθήκη και όλες οι υπόλοιπες μπορούν να το εντοπίσουν και να έχουν πρόσβαση σε αυτό. Με αυτό τον τρόπο δεν υπάρχουν επικαλύψεις σε τίτλους ενώ υπάρχει πολύ μεγαλύτερη κάλυψη.

Η συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών μπορεί να επεκτείνεται σε κάθε δραστηριότητα των βιβλιοθηκών: οι παιδικές βιβλιοθήκες γειτονικών δήμων (η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη έχουν αρκετούς γειτονικούς δήμους) οργανώνουν από δύο δραστηριότητες η καθεμία και τις παρουσιάζουν σε όλες τις συνεργαζόμενες βιβλιοθήκες δημιουργώντας ένα πρόγραμμα που καλύπτει αρκετές εβδομάδες⁴.

Κάθε μία βιβλιοθήκη έχει πολύ μικρότερες δυνατότητες από το σύνολο των βιβλιοθηκών, αν υποθέσουμε ότι μπορούν πολλές βιβλιοθήκες μαζί να δουλέψουν συντονισμένα, ότι μπορούν να συνεργαστούν σαν τμήματα ενός ευρύτερου

συστήματος το οποίο μοιράζεται κοινούς στόχους και κανόνες. Οι συνεργασίες ανοίγουν για κάθε βιβλιοθήκη ένα παράθυρο στον κόσμο, ένα παράθυρο πολύ μεγαλύτερο απ' ό τι μπορεί να κρατήσει κάθε μία αυτές ανοιχτό με δικά της μέσα. Κάθε βιβλιοθήκη μπορεί να προσφέρει προσφέρει στο κοινό της την θέα ενός πολύ μεγαλύτερου μέρους του κόσμου αρκεί να αισθανόμαστε τις βιβλιοθήκες σαν μέρος ενός ευρύτερου συστήματος πληροφόρησης – μόρφωσης στο οποίο κάθε βιβλιοθήκη συνεισφέρει και από το οποίο επωφελείται.

Προϋποθέσεις και απαιτήσεις

Οι συνεργασίες δεν αποτελούν κάποιου είδους μαγική λύση, δεν κρύβεται στις συνεργασίες μια συνταγή που μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα των βιβλιοθηκών. Αντίθετα για να υπάρξει συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών υπάρχουν μια σειρά από προϋποθέσεις και απαιτήσεις

Στοιχειώδης προϋπόθεση είναι ότι υπάρχουν βιβλιοθήκες και λειτουργούν: αυτό πρακτικά σημαίνει ότι έχουμε βιβλιοθήκες που έχουν σκοπούς και στόχους, προϋπολογισμό, προσωπικό, ωράριο λειτουργίας, συλλογή, κοινό το οποίο εξυπηρετούν, διαδικασίες ελέγχου και αξιολόγησης.

- Για να υπάρξει ενδιαφέρον για συνεργασία πρέπει να υπάρχουν εμφανή πλεονεκτήματα. Υπάρχουν πλεονεκτήματα σε μια συνεργασία όταν προσφέρει απάντηση σε θέματα που πραγματικά απασχολούν και ενδιαφέρουν μια βιβλιοθήκη όπως αποτυπώνονται στα στατιστικά στοιχεία που διατηρεί, τον ετήσιο προγραμματισμό και απολογισμό της, στον τρόπο διοίκησής της εν γένει.
- Οι συνεργασίες δημιουργούν υποχρεώσεις στα συνεργαζόμενα μέρη, π.χ. να ακολουθούν κοινές πρακτικές και πρότυπα, να τηρούν προθεσμίες, κλπ· για να ανταποκριθούν σε αυτές τις υποχρεώσεις είναι πιθανόν να χρειαστεί επανεκπαίδευση (κάτι που λύνεται σχετικά εύκολα) αλλά και αλλαγή συνθηκών (κάτι που είναι δυσκολότερο να αντιμετωπιστεί).
- Οι συνεργασίες μεταξύ των βιβλιοθηκών έχουν κόστος που πρέπει οι συνεργαζόμενες βιβλιοθήκες να εισφέρουν ή να συνεισφέρουν (χρήματα, προσωπικό με συγκεκριμένες ικανότητες, εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, κλπ) και απαιτούν ένα σύστημα διοίκησης (που θα φροντίζει ώστε το κόστος λειτουργίας να είναι εμφανώς μικρότερο από τα οφέλη).
- Τέλος, όλα αυτά πρέπει να είναι αποδεκτά στο ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί μια βιβλιοθήκη, να ταιριάζουν με τον τρόπο με τον οποίο διοικείται και λειτουργεί ο φορέας στον οποίο ανήκει ώστε να μπορεί η βιβλιοθήκη να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της.

Νομίζω ότι η ελληνική δημόσια διοίκηση δεν είναι συνηθισμένη να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο. Για παράδειγμα, μερικά από τα προβλήματα που προσπαθεί να αντιμετωπίσει η συνένωση μικρών δήμων (πρόγραμμα Καποδίστριας) θα μπορούσαν να έχουν ήδη αντιμετωπιστεί με συνεργασίες γειτονικών δήμων.

Όλα αυτά νομίζω σημαίνουν πως οι συνεργασίες δεν είναι κάτι ηθικά σωστό και επιβεβλημένο, αλλά μια συγκεκριμένη πρακτική διοίκησης των βιβλιοθηκών, αρκετά διαδεδομένη είναι αλήθεια σε διάφορα μέρη του κόσμου. Έχουν νόημα και μπορούν να υλοποιηθούν, με μικρότερη ή μεγαλύτερη επιτυχία μόνο όταν τις προσεγγίσουμε

σαν ένα θέμα (πρόβλημα, πρόκληση) που αφορά την διοίκηση των βιβλιοθηκών και μόνο σε αυτά τα πλαίσια υπάρχουν πιθανότητες να λειτουργήσει.

Λέγοντας διοίκηση βιβλιοθηκών εννοούμε τόσο τη διαχείριση της βιβλιοθήκης, το management της βιβλιοθήκης όσο και την επιλογή και ιεράρχηση σκοπών και στόχων, την διάθεση των απαραίτητων μέσων για την υλοποίησή τους, την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που γίνονται από τον ευρύτερο φορέα. Σχετικά με τις σχέσεις ανάμεσα στους φορείς και το πως μπορεί να επηρεάζουν τις βιβλιοθήκες χρήσιμη είναι η παρατήρηση ότι υπάρχουν εξαιρετικές συνεργασίες βιβλιοθηκών μεταξύ αμερικάνικων πανεπιστημίων που είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους⁵, κάτι που σημαίνει ότι πολλά από τα προβλήματα που μπορεί να έχουν οι φορείς των βιβλιοθηκών μεταξύ τους είναι δυνατόν να ξεπεραστούν, ή για την ακρίβεια ότι υπάρχουν περιπτώσεις που κάτι τέτοιο έχει ήδη γίνει.

Τρόποι συνεργασίας βιβλιοθηκών

Η συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών τονίζει την ιδέα ότι οι βιβλιοθήκες αποτελούν / μπορούν να αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου συστήματος και να λειτουργούν συντονισμένα. Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις τρόπους συνεργασίας ανάλογα με τον τρόπο που διοικείται αυτό το σύστημα βιβλιοθηκών.

1. Υποχρεωτικές συνεργασίες που ορίζονται από την πολιτεία : η πολιτεία φτιάχνει ένα συγκεκριμένο και υποχρεωτικό πλαίσιο συνεργασίας των βιβλιοθηκών
2. Η πολιτεία δημιουργεί το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι βιβλιοθήκες, θέτει τους κανόνες και τις προδιαγραφές λειτουργίας των βιβλιοθηκών, τις υποχρεώσεις των φορέων σχετικά με την λειτουργία των βιβλιοθηκών. Οι κανόνες αυτοί μπορεί να διευκολύνουν, να ωθούν προς τη συνεργασία χωρίς όμως να υποχρεώνουν και να επιβάλλουν συγκεκριμένες συνεργασίες.
3. Απόψε αυτοσχεδιάζουμε – (οι ελληνικές συνθήκες)

Οι ελληνικές συνθήκες

Η δεκαετία του 80

Θα προσπαθήσω να μιλήσω για τις ελληνικές συνθήκες ξεκινώντας με μια συνοπτική εικόνα από την δεκαετία του 80 όπως καταγράφεται σε μια έκθεση του ΚΕΠΕ για το Πενταετές Πρόγραμμα 1988-1992: «οι περισσότερες βιβλιοθήκες λειτουργούν κάτω από αναχρονιστικά θεσμικά πλαίσια με περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες, χωρίς συντονισμό, επικοινωνία και συνεργασία παρά την κοινότητα στο περιεχόμενο, το κοινό, τους σκοπούς και την αποστολή τους με συνέπεια της αλληλοεπικαλύψεις, την οικονομική σπατάλη και τη μείωση της αποτελεσματικότητας»⁶. Στη συνέχεια, ξεκινώντας από αυτές τις διαπιστώσεις θα επιχειρήσω μια σύγκριση με τις σημερινές συνθήκες. Σημείο εκκίνησης το θεσμικό πλαίσιο και η νοοτροπία της δεκαετίας του 80.

Το 1931 ιδρύθηκε το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών το οποίο είχε και δυνατότητες εποπτείας και ελέγχου σε όλες τις βιβλιοθήκες της χώρας⁷. Δεν λειτούργησε μετά το τέλος εμφυλίου πολέμου χωρίς όμως και να καταργηθεί. Το 1949 δημοσιεύθηκε ο αναγκαστικός νόμος 1362⁸ με τον φιλόδοξο τίτλο «Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργανώσεως των ανά το κράτος βιβλιοθηκών»: περιλαμβάνει προβλέψεις για τη συγκρότηση εθνικής βιβλιογραφίας, σεμινάριο βιβλιοθηκονομίας στην Εθνική Βιβλιοθήκη, Κέντρο Ανταλλαγής Βιβλίων που δεν υλοποιήθηκαν. Οι προβλέψεις του

ξεπεράστηκαν από τις εξελίξεις όμως ο νόμος συνεχίζει να «ισχύει» για συνολικά 54 χρόνια (αντικαταστάθηκε από τον νόμο 3149/2003⁹).

Με καινούργιο νομοθετικό πλαίσιο ξεκινούν την δεκαετία οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Για την υλοποίηση του προβλέπεται η έκδοση προεδρικών διαταγμάτων¹⁰.

Στα μέσα της δεκαετίας του 80 ο νόμος 1566/85¹¹ ξεκινάει το άρθρο 43 για τις σχολικές βιβλιοθήκες λέγοντας ότι «Σε κάθε σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λειτουργεί "σχολική βιβλιοθήκη" για χρήση των μαθητών, του διδακτικού προσωπικού και των κατοίκων της έδρας και της περιοχής του σχολείου» κάτι που ακόμα και σήμερα συνεχίζει να απέχει από την πραγματικότητα.

Σε γενικές γραμμές οι ελληνικές βιβλιοθήκες, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 80 ακολουθούν μια μοναχική πορεία και προσπαθούν να τα βγάλουν πέρα η κάθε μία μόνη της, όπου και όσο μπορούν. Το κύκνιο άσμα της απομόνωσης διατυπώνεται νομίζω στο 6^ο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων όπου παρουσιάζονται αυτοσχέδια προγράμματα που δεν ακολουθούν πρότυπα και έχουν σαν κοινό χαρακτηριστικό τα πεδία σταθερού μήκους¹². Νομίζω ότι πολλοί απ' όσους καταλαβαίνουμε τώρα το σφάλμα αυτό, θα κάναμε παρόμοιες επιλογές τότε, αν είχαμε την ευκαιρία. Για να μεταφέρω το κλίμα της εποχής αναφέρω ότι η κ. Τοράκη από Τεχνικό Επιμελητήριο μεταξύ των προβλημάτων που αντιμετώπισε αναφέρει «την άγνοια των διοικητικά υπεύθυνων του οργανισμού στα θέματα της μηχανογράφησης»¹³. Στο ίδιο συνέδριο ο Μιχάλης Τζεκάκης διαπιστώνει ότι «φτιάχνουμε ή αγοράζουμε προγράμματα χωρίς προηγουμένως να έχουμε καταλήξει σε κάποια standards που αποτελούν την απαραίτητη υποδομή οποιασδήποτε μηχανογράφησης»¹⁴ και διαπιστώνει ότι μια από τις βασικές δυσκολίες είναι «η απουσία διαλόγου με το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, την Εθνική Βιβλιοθήκη και με τις άλλες βιβλιοθήκες που επιχειρούν προσπάθειες παρόμοιες με τη δική μας ... θα πρέπει να ξεπεράσουμε το σημερινό καθεστώς σύμφωνα με οποίο όλες σχεδόν οι επαφές, συνεργασίες και ανταλλαγές διεξάγονται σε προσωπικό επίπεδο»¹⁵

Τα σπέρματα της αλλαγής

Σε αυτές ακριβώς τις συνθήκες, στο ίδιο συνέδριο, υποστηρίζεται ότι μιλώντας για μηχανογράφηση «ο απώτερος στόχος μας είναι να δημιουργήσουμε ένα δίκτυο βιβλιοθηκών» καθώς μόνο με αυτή την προοπτική αξίζει όλη η προσπάθεια, ο κόπος και τα έξοδα που χρειάζονται.¹⁶ Την ίδια εποχή λειτουργούν ήδη δύο τμήματα Βιβλιοθηκονομίας στα ΤΕΙ και έχει ιδρυθεί ένα τρίτο στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Το ΕΚΤ έχει ξεκινήσει τον Συλλογικό Κατάλογο Περιοδικών, προωθεί το ΑΒΕΚΤ και το Εθνικό Δίκτυο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Βιβλιοθηκών. Οι σπουδές βιβλιοθηκονομίας αρχίζουν να αναγνωρίζονται στην πράξη και αρκετές βιβλιοθήκες προσλαμβάνουν πτυχιούχους βιβλιοθηκονομίας.

Με χρηματοδότηση της ΕΟΚ/ΕΕ δημιουργούνται διάφορων ειδών συνεργασίες μεταξύ βιβλιοθηκών. Ορισμένες από αυτές είναι εντελώς περιστασιακές, άλλες συνεχίζουν να υπάρχουν και να αναπτύσσονται μέχρι σήμερα.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις που ακολούθησαν είχαν καταλυτική επίδραση στην ανάπτυξη συνεργασιών καθώς

- ο Επιβάλλουν την χρήση κοινών προτύπων· (το δικό σου αυτοσχέδιο μορμάτ για εικόνες ή βιβλιογραφικές εγγραφές που δουλεύει μόνο με το δικό σου πρόγραμμα σε κάνει άορατο).

- ο Δημιουργούν εργαλεία και συνθήκες που διευκολύνουν την επικοινωνία και την συνεργασία
- ο Το κοινό εξοικειώνεται σταδιακά με τα νέα εργαλεία και δυνατότητες, ενδιαφέρεται ολοένα και περισσότερο για την άμεση πρόσβαση, για τις υπηρεσίες που πραγματικά μπορεί να προσφέρει η βιβλιοθήκη και όχι για την ιδιοκτησία της. Σταδιακά, οι ανάγκες συνεργασιών και πρόσβασης επεκτείνονται πέρα από τις βιβλιοθήκες και περιλαμβάνουν και άλλους φορείς (π.χ. μουσεία και αρχαία).

Η σημερινή εικόνα

Είκοσι χρόνια μετά, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο είναι περισσότερο ευνοημένες οι δημόσιες βιβλιοθήκες που διέπονται πλέον από μια σειρά πρόσφατων νομοθετημάτων. Οι δημοτικές βιβλιοθήκες κινούνται στις παρυφές του νόμου: αν θέλουν μπορούν να υπαχθούν στις διατάξεις τους. Οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες βρίσκονται περίπου στο ίδιο σημείο καθώς, ύστερα από 25 χρόνια η πρόβλεψη του νόμου για την δημιουργία οργανισμών βιβλιοθηκών δεν έχει ακόμα υλοποιηθεί¹⁷.

Σε σχέση με τις πραγματικές εξελίξεις οι πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες έχουν προχωρήσει πολύ περισσότερο συγκριτικά με τις δημόσιες/δημοτικές βιβλιοθήκες σε όλους τους τομείς. Ειδικά για τη συνεργασία που μας ενδιαφέρει εδώ, έχουν αναπτύξει ένα σύστημα εξαιρετικά αποδοτικό και αποτελεσματικό που καλύπτει όλες τις βιβλιοθήκες¹⁸. Είναι εύκολο να θεωρήσουμε ότι ευνοήθηκαν καθώς οι περισσότερες μορφές συνεργασίας συνδέονται πλέον με εφαρμογές σύγχρονης τεχνολογίας και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν σε ένα πολύ πιο τεχνοκρατικό περιβάλλον. Νομίζω ότι το πραγματικό πλεονέκτημά τους βρίσκεται στη διοίκησή τους και όχι στις τεχνικές γνώσεις: για τους καθηγητές που διοικούν τα πανεπιστήμια, τις βιβλιοθήκες και τις χρηματοδοτήσεις από την ΕΕ (πρύτανης, Σύγκλητος, Επιτροπή Βιβλιοθήκης, Επιτροπή Ερευνών) οι βιβλιοθήκες αποτελούν εργαλείο δουλειάς και χρησιμοποιούν οι ίδιοι εντατικά τις βιβλιοθήκες, οι δημοσιεύσεις αποτελούν προϋπόθεση της καριέρας τους· οι δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες αποτελούν μια από τις εποπτευόμενες υπηρεσίες του Δημοτικού Συμβουλίου η του Υπουργικού Συμβουλίου, αλλά οι πολιτικές σταδιοδρομίες κρίνονται στις εκλογές όπου καταμετράται το πολιτικό κεφάλαιο.

Σε αυτές τις συνθήκες, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κατά κύριο λόγο, απέδειξαν ότι μπορούν να συνεργάζονται, έλυσαν τα τεχνικά προβλήματα των συνεργασιών, εμφάνισαν αποτελέσματα. Τα όποια επιτεύγματα βρίσκονται σε μια επισφαλή βάση: η χρηματοδότηση της Κοινοπραξίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών που βρίσκεται πίσω από την συνεργασία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έγινε σε μεγάλο βαθμό με χρήματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως ολόκληρο το ΕΠΕΑΕΚ (το οποίο περιλαμβάνει και δράσεις συνεργασίας των δημοσίων βιβλιοθηκών). Δεν είναι απρόσμενο και απρόβλεπτο ότι η χρηματοδότηση αυτή κάποια στιγμή τελειώνει, ότι οι χρηματοδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση θα λιγοστεύουν, όμως, στο σύστημα αυτοσχεδιασμού δεν ταιριάζουν προβλέψεις και σχεδιασμοί¹⁹.

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών λέει (σε επερώτηση βουλευτών) τον Απρίλιο του 2008 ότι είναι πρόωρο να μιλήσουμε σχετικά με το αν περιλαμβάνονται συγκεκριμένα έργα στην Αναπτυξιακή Στρατηγική για την περίοδο 2007-2013. Κάποια στιγμή οι Διαχειριστικές Αρχές εφαρμόζοντας τις κείμενες διατάξεις θα αποφασίσουν αν θα χρηματοδοτηθούν ή όχι. Ο Υπουργός Παιδείας είναι περισσότερο διαφωτιστικός λέγοντας ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί «μη επιλέξιμες τις δαπάνες για τα πάγια και λειτουργικά έξοδα των δράσεων και υποστηρίζει την χρηματοδότηση πράξεων ιδίως καινοτομικού χαρακτήρα. ... η

κυβέρνηση καταβάλλει όλες τις απαραίτητες προσπάθειες για τη συνέχιση της χρηματοδότησης των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών από το ΕΣΠΑ.»²⁰

Στο εσωτερικό των βιβλιοθηκών η κατάσταση είναι ανομοιομορφη και άνιση. Αν κοιτάξουμε προσεκτικά θα βρούμε μεγάλες διαφορές στην αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα μεταξύ ομοειδών βιβλιοθηκών· οι διαφορές αυτές γίνονται χνάδεις στις δημόσιες/δημοτικές βιβλιοθήκες. Οι συνεργασίες μπορούν να αποτελέσουν μέρος της λύσης.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Οι συνεργασίες μεταξύ των βιβλιοθηκών αποτελούν μια δοκιμασμένη πρακτική διοίκησης που στοχεύει στο βέλτιστο αποτέλεσμα, στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, στην καλύτερη δυνατή σχέση κόστους - αποτελέσματος. Οι ελληνικές βιβλιοθήκες έχουν ήδη δώσει δείγματα γραφής και σε αρκετά σημεία έχουν φτάσει το σημερινό σύστημα στα όρια του κι έχουν αξιοποιήσει τις δυνατότητες που υπάρχουν.

Οι ελληνικές βιβλιοθήκες δουλεύουν με ένα προβληματικό θεσμικό πλαίσιο όμως η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου δεν είναι η λύση του προβλήματος. Έχουμε φτάσει ως εδώ παρά το θεσμικό πλαίσιο. *Το πρόβλημα των βιβλιοθηκών είναι η διοίκησή τους ως θεσμού.* Η διοίκηση του θεσμού των βιβλιοθηκών περιλαμβάνει το θεσμικό πλαίσιο, τους κανόνες λειτουργίας των βιβλιοθηκών, και την εφαρμογή του: την χρηματοδότησή του, την επίβλεψη και τον έλεγχο της λειτουργίας του, την αξιολόγησή του, την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου. Όλα αυτά δεν αποτελούν ευθύνη των βιβλιοθηκών· είναι ευθύνη της πολιτείας να αναλάβει το κομμάτι της διοίκησης των βιβλιοθηκών που της αναλογεί.

¹ Σχετικά με τις συνεργασίες βιβλιοθηκών βλέπε

Colaianni, Lois Ann, Making stone soup: library cooperation – a professional responsibility or necessity? In 66th IFLA Council and General Conference. Διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/007-153e.htm>

Bostick, Sharon, The history and development of Academic Library Consortia in the United States: an overview. In Journal of Academic Librarianship, vol. 27 (2001), no 1, pp. 128-130

Long, Sarah Ann, Regional library systems: a tale of cooperation that grew America's public libraries. In New Library World, vol 106 (2005), no 1218/1219, pp. 556-558. Διαθέσιμο στο www.emeraldinsight.com/0307-4803.htm

Hormia-Poutanen, Kristiina [et. all.], Consortia in Europe: describing the various solutions through four country examples. In Library Resource Sharing Networks, Library Trends, vol 54 no 3 (Winter 2006), pp.359-381. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/2142/3619>

Martin, Lowell, Emerging trends in library cooperation. In Allerton Park Institute (15th: 1968: Allerton Park, Ill.) Cooperation between types of libraries: the beginnings of a state plan for library Services [papers]. Edited by Cora E. Thomassen. Urbana, University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1969. Διαθέσιμο στο <http://hdl.handle.net/2142/495>

Nfila, Reason Baathuli, Developments in academic library consortia from the 1960s through to 2000: a review of the literature. In Library Management, vol. 23 (2002), no 4-5, pp.203-212. DOI 10.1108/01435120210429934

Μια διαφορετική προσέγγιση: Ballard, Thomas, The failure of resource sharing in public libraries and alternative strategies for service. Chicago, American Library Association, 1986. (Ενδιαφέρουσα, ρεαλιστική, κριτική αποτίμηση των συνεργασιών στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Γραμμένο πριν την εμφάνιση του διαδικτύου στις βιβλιοθήκες, συνεχίζει να έχει ο ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο διαχωρίζει την ουσία από το περιτύλιγμα).

Σχετικά με συγκεκριμένα συνεργατικά σχήματα βλέπε: International Coalition of Library Consortia (ICOLC), <http://www.library.yale.edu/consortia/>

² Το παράδειγμα από: Τσιμπόγλου Φίλιππος, Συλλογικός Κατάλογος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: από την πρόκληση της υλοποίησης στην πρόκληση της επέκτασης λειτουργιών,

υπηρεσιών, δημιουργών και χρηστών. Στο Συνεργασίες Λαϊκών Βιβλιοθηκών - Εργαλεία, πρότυπα και συλλογικοί κατάλογοι, Λειβαδιά, Δημόσια Βιβλιοθήκη Λειβαδιάς, 2006. Διαθέσιμο στο <http://eprints.rclis.org/archive/00008660/>.

³ Η *τρέχουσα* εθνική βιβλιογραφία (που κυκλοφορεί σε τακτική βάση και περιέχει τις απολύτως απαραίτητες βιβλιογραφικές πληροφορίες) αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο το οποίο βρίσκεται στο πνεύμα των συνεργασιών καθώς διευκολύνει την δουλειά πολλών επαγγελματιών (όχι μόνο στις βιβλιοθήκες) και αποτελεί μια θετική εισφορά στη λειτουργία των βιβλιοθηκών.

⁴ Οι δυνατότητες συνεργασίας δεν εξαντλούνται στη συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών. Όλες οι βιβλιοθήκες συνεργάζονται, τουλάχιστον περιστασιακά, με διάφορους φορείς για την προετοιμασία κάθε είδους δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων. Στη συνέχεια θα μας απασχολήσουν σχετικά μόνιμες συνεργασίες μεταξύ βιβλιοθηκών.

⁵ Bostick, Sharon, *ibid*, p. 128

⁶ Έκθεση του ΚΕΠΕ για το Πενταετές Πρόγραμμα 1988-92, όπως παρατίθεται στο Μυρσίνη Ζορμπά, Κρατική πολιτική για το βιβλίο, (Αθήνα, Οδυσσέας, 1995), σ. 106. Στην ίδια έκθεση διαβάζουμε ότι η δημιουργία Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών (πρόβλεψη του προηγούμενου πενταετούς) έφτασε μέχρι την συγκρότηση επιτροπών «από τις οποίες βγήκαν μερικά συμπεράσματα αλλά δεν προχώρησε η υλοποίησή τους»

⁷ Νόμος 5138/1931 Περί ιδρύσεως Γενικού Συμβουλίου Βιβλιοθηκών της Ελλάδος, ΦΕΚ Α 210

⁸ Αναγκαστικός Νόμος 1362/1949, Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργανώσεως των ανά το Κράτος Βιβλιοθηκών, ΦΕΚ Α 337.

⁹ Νόμος 3149/2003, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 141.

¹⁰ Νόμος 1268/82, άρθρο 7, όπως τροποποιήθηκε στο Νόμο 1404/83, άρθρο 5^α (ΦΕΚ 173 Α)

¹¹ Νόμος 1566/1985, Λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α 37.

¹² Γκόλα, Μαρία – Παπαδόπουλος, Παναγιώτης, Η μηχανογράφηση των βιβλιοθηκών του Δήμου Θεσσαλονίκης. Στο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκariών (6^ο: Αθήνα: 1990), Νέες τεχνολογίες και ελληνικές βιβλιοθήκες, Αθήνα, ΕΕΒ, 1990, σσ. 87-90.

Τοράκη, Κατερίνα, Αυτοματοποίηση στη μονάδα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης του ΤΕΕ. Στο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκariών (6^ο: Αθήνα: 1990), Νέες τεχνολογίες και ελληνικές βιβλιοθήκες, Αθήνα, ΕΕΒ, 1990, σσ. 97-104.

¹³ Τοράκη, Κατερίνα, *ό.π.*, σ. 97.

¹⁴ Τζεκάκης, Μιχάλης, Το σύστημα μηχανογράφησης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Στο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιβλιοθηκariών (6^ο: Αθήνα: 1990), Νέες τεχνολογίες και ελληνικές βιβλιοθήκες, Αθήνα, ΕΕΒ, 1990, σ.150

¹⁵ *Ο.π.*, σ. 151

¹⁶ *Ο.π.*, σ. 150, επίσης σσ. 148-149

¹⁷ Ο «πρότυπος γενικός εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» είναι πολύ πρόσφατος για να μπορεί να έχει οποιοδήποτε επίδραση.

¹⁸ Κατά τη διάρκεια της ημερίδας θα υπάρξει παρουσίαση της μέχρι τώρα δραστηριότητας.

Βλέπε επίσης:

Σύνδεσμος Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, www.heal-link.gr (Περιλαμβάνει παρουσίαση σκοπών και στόχων, δραστηριοτήτων και βιβλιογραφίας)

Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, www.mopab.gr (Περιλαμβάνει αναλυτικά, λεπτομερή στοιχεία και δείκτες για την πορεία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Μπορεί ειδωθεί και συγκριτικά με τα στοιχεία που προσφέρει η ΕΣΥΕ στις Πολιτιστικές Στατιστικές)

Συλλογικός κατάλογος δημοσίων βιβλιοθηκών, unioncat.blogspot.com

¹⁹ Τζεδάκη, Σάσα [κ.άλ.], Κοινοπραξία Ελληνικών Βιβλιοθηκών-Επιτροπή υλοποίησης για τα περιοδικά: η πορεία του έργου με λέξεις και αριθμούς. Στο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (10^ο: Θεσσαλονίκη: 2001), σσ. 139-152. Παρουσίαση του έργου της κοινοπραξίας στην αρχή του Β' ΚΠΣ· η ανακοίνωση καταλήγει [σσ. 151-152] με την αγωνία για το Γ' ΚΠΣ και το απώτερο μέλλον (το σημείο στο οποίο είμαστε σήμερα),

²⁰ ΥΠΕΠΘ, Απάντηση στην ερώτηση με αριθμό 9326/31-3-08. Διαθέσιμο στο: Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών, Απάντηση σε επερώτηση βουλευτών για τη χρηματοδότηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών από το ΥΠΕΠΘ, http://unioncat.blogspot.com/2008/05/blog-post_14.html